

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ars versificandi et carminum condendorum Henrici Bebelii

Bebel, Heinrich

Colonie, 1507

VD16 B 1101

Regule De metroy generibus

[urn:nbn:de:bsz:31-293522](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293522)

Regule

¶ Secundū pceptū. Hoc tñ notatu indignum fore min⁹ reor. q̄ res hilaritatē p̄ferens iocūditatē req̄rat fabularū verborūq̄ elegātiā ac suauitatē Sicut ecōtrario lugubris etiā tristem ac lachrymis plenā erigit noīm ac p̄ v̄z adiuuētione. Nā s̄boz celestū maxime opus ē ne ab re nimitiū semota videant. q̄ nō modico vitio dat. verbis igit electis nūc suauitō nūc canoris vt res postulabit vtendum. Ap̄onaz quoq̄ decoro ne delirem⁹ summope cauendū est.

¶ Tertiu pceptū. Summope enitendū ē vt s̄ba in s̄sus itura nō sint nimia antiq̄tate obscura z iustata tortuosaq̄ adeo qd̄ cognita sint etiā difficillima. s̄boz em̄ obscuritas nō mō voluptuosa nō ē. verū etiā amaritudinis plena. nihilq̄ iocūditatis secū attulit legenti. Un̄ Quintilian⁹ institutionū li. j. Abolita atq̄ abrogata tenere in solentie cuiusdā ē z friuole in paruis iactantie. Et cesar in p̄mo li. de Analogia. Habe sp̄ in memoria atq̄ p̄ctore vt tāq̄ scopulū sic fugias inauditū s̄bū. xē q̄b̄ apud Heluū plura legas in libro p̄mo. Duriciem etiā z conatū quēdā z scabriciē s̄borūq̄ ocū z nouitatē vitemus z apte dicem⁹. Nec nouis qd̄ s̄bis z a doctis nō v̄lurpat. vtē dū ē. Un̄ Quintilian⁹ li. j. Noua nō sine piculo fingim⁹. Onomastopia qd̄ fictio noīs grecis inter maximas habita virtutes vitē nō his p̄mittit. Deniq̄ tanq̄ s̄sumpta sint oīa nihil generare audem⁹ ipi. Cū multa q̄tidie ab antiq̄s ficta moriant Et Cicero in Oratore. Ergo ille tenuis orator mō sic elegās. nec i faciedis s̄bis erit audax.

¶ Quartū pceptū. Cū rerū nature pprietatib̄ ipis liq̄do demonstrent eo maḡ operaz vnicuiq̄z adhibendū ē. vt Epitheton. Hē adiectū pprio substantiuo apponere nō negligat q̄busdā dictōnib̄ ornatus gr̄a interpositis. vt carnē aliqd̄ succi habere videat. qd̄ Uirgil⁹ accurare serua ait. q̄ posuit. frigus opacū. turtur gemēs. p̄fices nudī. limosus iuncus. lac pressam. venti lactātes. tēpestates sonore. mors pallida. qd̄ Lactātius diligentissime etiā seruare studuit dicēs Altius igniuomū ducit celi orbita solem. Qui vagus oceani exiit z intrat aquis Synonymorū q̄q̄ copia op⁹ ē. vt si vniū s̄bū carnē nō patiat. reliquū inserat. Pro cui⁹ qd̄ p̄cepti p̄plemēto plurimos legisse poetas iuuabit. Inde q̄z veluti ex fonte vterrimo latina verba. Synonyma epitheta rerū hausisse iuuabit. q̄ sit vt nemo ignauus et iners p̄politum zdat carmen. qd̄ teste p̄ho p̄mo poetice nobiles z virtuose dūtaxat anime adiuuenerunt.

¶ Quintū pceptū. Vo calū crebrietas z cursiones eiusdēq̄ litere et syllabe assiduitas. dissonātiq̄z z sibilatio magis etiā q̄ in soluta orōne vitāda ē vt ad mala patrata sunt atra theatra parata. Et Cicero de suo psolatu. O fortunata nata me psule roma. Virgil. in. ix. Porcus equus tristiq̄z tegit galea aurea rubra. hic d̄t Seruius. sa

De metrorū generibus

ne hincō versus pessimi sunt

¶ Sextū pceptū. Seruius grāmatic⁹ sup. viij. aenei. dr. Scien dū h eē vitiosum in monosyllabū finiri versum nisi forte ipsa mono syllaba minora explicent aialia. Vir. Eōspicif sus. Ora. 7 amica lu to sus. Idē. Parturient montes nascetur ridiculus mus. H ratios em sunt illi versus fin Luallum. hec Seruius.

¶ Septimū pceptū. Ne quis pes ppiū sibi vendicat vocabulū cauebis. Sz pūne ex vltimis dictionū syllabis pedū iūctura fiat. Et ideo male qdam Carmen doctū foemina simplex pderescit. Et alius. Illū nobis saluū seruet Iuppiter almus.

¶ De heroiū carminis noie. Heroicū dr carmen. qz gesta herou hoc est viroz fortū aut semidozū. vt Herculis Bence Achillis Hectoris Pompei Julij 7 similiū regū ac ducū negocia magnifica ac graua h carmine describunt. qd Noza. tetigit dices. Res gesteregū qz ducūqz 7 tristia bella. q scribi pnt nūero mōstrauit Homerus.

¶ Hexametru qz fert siue senariū a pedū 7 regionū nūero Pythium dr. id est apollinare. qz pythius dici meruit ob pythone ser pentem interfectum in matris vltionem.

¶ De heroiū carminis structura.

Uersus heroius sex hz regiones qbo pstituit. 7 qbo supius au diuistis. Scias tū sp vltimā eē indifferentē in omni p̄su. Quintilla no teste. Considerandū etiā qd Dactilo creberrime vrimur cū iperū 7 vehementiā maiorē rei seruare volum⁹ qd 7 Virgilius seruasse fert Quadrupedate putrem sonitu quatit ungula campū. Et tremit oē solū valido sonituqz resulat. Du itaqz quous strepitū ita murmu re describim⁹ literā. n. 7. r. frequēter interserim⁹ vt Et tuba terribili sonitu pculere canoro. increpuit. Idē inde vbi clara dedit sonitu tu ba hincō oēs. Daud moza h siluere suis ferit ebera clamoz. Spon deū aut sex interponam⁹ cū graues psonas 7 etate puectas indu cimus. vt Diomedē Virgili⁹ latino 7 legato midentē. O fortuna te gentes saturnia regna. Et Dido ad Aeneā. Tu ne ille aeneas que dardanio anchise. Que dū ita obseruant splendorē afferūt carmini nō modicum. Languide pter ea res cōmode hoc metro enarrant. vt Inuadūt vbe somno vinoqz sepulcā. Rei etiā tarditati atqz dif ficultati 7 admiratōni expmende plurimum puenit. Alias mixtim nūc dactilus nunc spōdeus ponend⁹ ē ne vel tarditate nimia fasti diū generet p̄sus. V celeritate reptina nimis sup̄cedere videat. aut citius memoriā audientū 7 auditū subterfugeret. Quidam tū nōnullos pedes alios in carmine admittūt. h nō nisi necessitate coacti aut licentia potius poetica 7 ornandi poematz grā. Nob aut enitendū ē vbiqz facultas se obtulerit vt pegrina pedū interposi

67

17

De heron

De generibus

ffone missa facta. eos dūtaxat inseramus pedes. q̄s alij acceptāt ne
a cōmuni oīm obseruantia alieni videamur z in errore precipitemur
nō modicū Versus Heroic⁹ claudat. ij. iij. v. vel. vi. sententias.

¶ De carminis Elegiaci nominib⁹.

Elegiacū carmē qd̄ h̄ hexametro Pentametroqz versū alternatim
loco p̄stat dicit̄ apo toy eleoos id ē a miseratōe. q̄ p̄isci eovtebāt ad
p̄passionē de mortu o p̄citandā. Inde lamentatōes suas z Calami/
tates z Epitaphia Elegia describāt. vt res funebres. castus afflicto
rū. amores. iocos. leticialquoqz z fere oīa que affectu hominū corda
sollicitāt. veluti inq̄ Horati⁹. Flaccus in arte poetica. Versib⁹ im
pariter iunctis querimonia primū. Post etiā inclusa est voti senten
tia cōpos. Quis aut̄ primus inuenerit hoc genus carminis. Dubi/
tat apud grāmaticos. vnde Hora. Quis tamē eriguo elegos emi
serit auctor. Grāmatici certāt z adhuc sub iudice lis est. Terentianus
ita d̄. Pentametru dubitat̄ q̄s primus fūxerit auctor. Quidā non
dubitāt dicere callinōum. Pentametrum vero p̄bitet a pedū nu
mero a penta. id ē quinqz z metru mensura quasi h̄ns quinqz pedes

¶ Decius cōpositōe et decoro.

Elegiacus versus q̄nqz p̄stat regionib⁹ z ob hoc Pentameter
d̄. In prima em̄ z secūda regionib⁹ Dactilū vel Spōdeū sine vllō
discrimine requirit. In tertia solū Spōdeū In quarta z q̄nta Ana
pēstū. ex duabo primis breuib⁹ z vltima lōga cōstant. Q̄ si in illa
syllaba terti⁹ pedis Jambū inueniat̄. ita q̄ breuis sit p̄ lōga. tamen
ponitur q̄ illic pars oratōis finiat̄. vt apud Ouidiū Arte leuis cur
rus. arte regēdus amor. facilius tamē hunc versū cōponemus si
ipsum in medium diuisamus. z in posteriori parte duos dactilos
cū semipe. Je ponamus. z in priori similiter vel ambos Spondeos
vel irosos z sibi inde cedētes cū semipe. vt Inde versus quadri
meter sit z Hipercatalecticus. qz in duabo syllabis abūdaret in me
dio. videlicet z sine Quod p̄terea versum ipsum elegiacū nulla ap
tius atqz grati⁹ quā vox bisyllaba claudit aut quattuor syllabarū
In monosyllabū si finierit reficere videt̄. sepe tamen reperit̄ etiam
apud receptissimos in trisyllabū etiā ad eo bene. sepissime tamen in
uentis apud cultissimos. Utandū q̄z vt sententia ad tertiū Solus
suspēdatur. vt Omnes humanos sanat medicina dolores Solus
amor morbi nō amat artificē. Elegiā decet eē versū leni z minime
assurgēt inoffensō. vt p̄dire sua spēte ex ore nostro videat̄

¶ De Sapphici carminis nomine z structura.

Sapphicus versus a sappho puella Lesbīa inētrice p̄bitet. que
multa de amore hoc genere carminis scripsisse fertur auctore Qui
dio i tristi. Lesbīa quid docuit sappho nisi amare puellas. A pedū

Metrorum

vero numero Pentametru dicitur carmen. Nam quinque integra pedibus
In prima enim regione trocheum assumit. ex prima longa et ultima bre-
ui coacta. In secunda Spondeum. In tertia dactylum. in quarta et quinta
trocheum aut spondeum. Ultima enim est indifferens. Primo tro-
cheus. l. b. Secundo spondeus. l. l. Tertio dactylus. l. b. b.
Quarto et quinto trocheum solum l. b. aut spondeum in quinto. l. l.
Ultima tamen semper est indifferens. Sic ornate efficitur sapphicum quod
prima dictio sit bisyllaba. secunda trisyllaba. tertia quadrisyllaba.
ultima similiter bisyllaba. potest tamen esse quadrisyllaba sed rarius. Si
vero prima dictio monosyllaba fuerit. secunda sit dissyllaba vel. iij
vel quattuor syllabarum.

De Adonico

Carmen Adonicum maxime et iucundissime Sapphicis iungi-
tur. Ita ut post tres solum sapphicos versus sequatur Adonicus. Iniam cer-
minas. Ea de re eius compositio nunc dicenda venit. Nomen hoc ab ado-
ne adolescente pulcherrimo. veneri dicato et venatore sagaci eo quod
cum forte aprium veneris lesit ab eo occisus fertur

Dicitur enim dimeter solum. Nam ex duobus dicitur constare pedibus.
ex primo videlicet dactilo. et secundo spondeo aut trocheo. ut

Phosphore eterne dator et minister
Lucis et noctis nebulas opacas
Atque funestas remouens tenebras

Lumine claro
Cur diem velox properas olympo
Reddere heu nostris inimice votis
Dum meos artus agasina tangens

Gaudia confert

Carmen adonicum male sonat repertum in vna syllaba. ut inter-
turum. exuperasti. sed prima dictio trium. et secunda duarum syllaba-
rum debet esse. vel e contrario. Est et hoc obseruandum in illo carmine
quod epitheta dictionum coherentium in carmine adonico debent poni in
carmine precedenti. ut videantur eodendere ut ita loquar.

¶ De asclepiadei carminis nomi-
nibus et structura.

¶ Asclepiadeum carmen quod ad magnanimos creberrime scribi-
tur vitiosum. nomen accepisse creditur ab inuentore Asclepiade Choro-
riambicum a pede dominium obtinente in eius structura. Nam primam
eius regionem semper spondeus occupat. Secundam et tertiam semper
Choriambus ex prima et ultima longis et duabus medijs breui-
bus constans. Quartam vero pyrrichius ex ambabus breuibus

f ij

De generibus

aut iambis. Nam nulla lege coerces ultima. ut Moecenas atavis
edite regibus. **D** z p̄sidiū z dulce rec^o meū. Itē p̄t etiā cōponi p̄ da/
ctilos. itaq; p̄ma hz spondeū. sc̄da dactilū. z in tertia syllaba sic sup
abundans. z in vltimis duob; dactilus

Primo spondeus

Secundo dactilus

Situatio pedū metri

Asclepiadei

Tertio. vna syllaba supabundās q̄ debet
esse longa. v̄l p̄ figuram breuis.

Quarto dactilus

Quinto dactilus

¶ De phalaeico

¶ Phalaeicū carmē ab inuēctore dictū. vñ Terentian^o. Hoc ce/
reri metro cātalle phalaeicus hymnos. Dicit hic metron dixere pha/
laeion istud. Trochaicū phitē a pedis dominio. Et p̄tametrum a
q̄nq; pedib; q̄b; p̄fici. Recipit em̄ in p̄ma regione sp̄deū. in sc̄da
dactilū. in tertia z q̄rta trocheū solū. in q̄nta s̄lti trocheū v̄l spondeū
vltime gr̄a. In p̄ma etiā ei^o regione qd̄ rarū z fugiendū ē iambo in/
uenit. Catul. Neas eē aliq̄d putare nugas. Sic in tertia regione
Boetius. fatū sub pedib; egit sup̄bum. Exemplū. **D** rerū pater o
benigne factor; q̄ mortalia cernis ordinalq;.

Primo

Spondeus

Secundo

Dactilus.

Pedes

Tertio

Quarto

Trocheus v̄l spondeus

Quinto

¶ De iambico

¶ De iambico carmine. Iambicū carmē ab iābo sic dictū ab Anti/
locho p̄mū inuentū. Estat em̄ pedib; sex. Recipe potes locis oib; p̄ter no/
iambo maxie ap̄d tragicos. Dactilū z tribrachū locis oib; p̄ter no/
uissimū. Spondeū anapestū locis em̄ iparib;. Et nō nunq; in sexto.
Spondeū. Loci ipares dicunt. Primus tert^o z q̄ntus Pares s̄o
sc̄ds q̄rtus z sextus. Queri at̄ solet cur Trimeter appellet̄ cum se/
nos accipiat pedes. q̄m̄. s̄ tanta ē breuitas pedū vt iūcture binos cō/
plectant pedes Iambū autē pedē eē celerē ostēdit Oratius. Syllaba
lōga breui subiecta vocat̄ Iambo. Pes citus. Antea tot^o s̄sus iābi/
cus Iambis p̄stabat. nūc adhibent etiā not̄i. Un̄ ē illud Hora/
tij in poetica. Prim^o ad extremū silis sibi. id ē antea totū Iābicū
metrū iābis p̄stabat. nunc s̄o vt dictū ē adhibent etiā not̄i. Un̄ q̄a
in sexto pede retinuit h̄mōi carmen spondeū siue trocheū cū iambo
aut pyrrichio claudi deberet appellatū ē Strazon. i. claudicās q̄ quasi
aliento pedib; in sine maxie iustēct̄ z claudicet Marti. Apollinarē